

Pia Viitanen sd ym.

Kirjallinen kysymys e-kirjojen lainauskorvauksista

Eduskunnan puhemiehelle

Tekijänoikeuden keskeinen tavoite on suoda tekijälle — kirjailijalle, muusikolle, kuvataiteilijalle, kääntäjälle ja säveltäjälle — mahdollisuus elää työllään. Tekijänoikeuskorvaukset, mukaan lukien lainauskorvaus, muodostavat tekijän työstään saaman palkan. Lainauskorvaus on tekijänoikeuskorvaus, jota maksetaan tekijöille korvauksena siitä, että heidän luomansa teokset ovat vapaasti kirjastoissa kaikkien lainattavissa.

Lainauskorvauksia alettiin maksaa Suomessa vuonna 2007. Vuonna 2014 määräraha kaksinkertaistettiin neljästä miljoonasta kahdeksaan miljoonaan euroon ministerin aloitteesta. Samana vuonna kutsuttiin koolle myös parlamentaarinen työryhmä yhdessä Sanaston kanssa, joka antoi vuoden 2015 alussa kaikkien eduskuntapuolueiden yhteisen julkilausuman, jossa vaadittiin lainauskorvauksen tason nostamista pohjoismaiselle tasolle ja tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen mukaan ottamista korvauksen piiriin mahdollisimman pian. Pohjoismaiselle tasolle lainauskorvaus nousi ensimmäisen kerran vuonna 2017 ja nousi 14,2 miljoonaan euroon. Tällöin myös korkeakoulukirjastot otettiin korvauksen piiriin. Saadun selvityksen mukaan Suomi on nyt kuitenkin jäämässä jälkeen muista Pohjoismaista, sillä lainauskorvauksen määrärahaa ei ole nostettu Suomessa vuoden 2017 budjetin jälkeen.

Lainauskorvaus ei myöskään ulotu e-kirjoihin eikä e-äänikirjoihin, sillä korvaus koskee teosten painettuja kappaleita ja esim. äänikirjojen lainaamista cd-levyinä tai kasetteina. Koska e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaaminen on lisääntynyt voimakkaasti, on perusteltua muuttaa säädöspohjaa niin, että tekijät saavat teostensa kirjastokäytöstä korvauksen julkaisumuodosta riippumatta. Tällä hetkellä kirjailijoiden saamat korvaukset e-aineistojen käyttämisestä kirjastoissa, striimauspalveluissa ym. määrittyvät ensi sijassa kustannussopimusten kautta. Teosten lainausmääriä on kuitenkin vaikea arvioida sopimusta laadittaessa.

E- ja e-äänikirjojen lainaaminen lisääntyy Suomessa vauhdilla. Vuosien 2015—2020 aikana e-aineistojen lainaus yleisissä kirjastoissa kasvoi lähes 500 prosenttia. Todennäköistä on, että e-kirjojen yleisten kirjastojen lainamäärä tulee tänä vuonna lähentymään 2:ta miljoonaa lainatapahtumaa tai jopa ylittää sen. Suomessa e-aineistojen lainamäärät kasvavat siis poikkeuksellisen nopeasti.

Suomessa perustetaan parhaillaan kansallista e-kirjastoa. Kansallinen e-kirjasto ei kuitenkaan voi rakentua kestäväälle pohjalle, jos kysymystä lainauskorvauksista ei ole ratkaistu. E-kirjojen lainauskorvaus on saanut laajaa kannatusta koko kirja-alalla, ja tekijöiden lisäksi lainauskorvausten maksamista kannattavat myös kirjastot ja kustantamot.

Kirjallinen kysymys KK 494/2022 vp

Lainauskorvauksia suoritetaan e-kirjojen lainaamisesta tällä hetkellä Isossa-Britanniassa, Tanskassa ja Alankomaissa eli niissä maissa, joissa e-aineistojen lainaaminen on Suomen tavoin lähtenyt merkittävästi kasvamaan.

Eduskunta hyväksyi valtiovarainvaliokunnan lausuman käsitellessään vuoden 2023 budjettia e-kirjojen lainauskorvauksista: "Eduskunta edellyttää, että lainauskorvausmäärärahan tasoa korotetaan vastaamaan pohjoismaista korvaustasoa ja että e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaaminen saatetaan mahdollisimman pian lainauskorvauksen piiriin e-aineistojen kaupallisen markkinan toimintaa vaarantamatta".

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023—2026 e-kirjojen lainauskorvauksiin varattiin budjettiin vuosittain miljoona euroa. Valtiovarainvaliokunta kiirehti lausunnossaan rahoitukseen liittyvien ratkaisujen sekä tarvittavien säädösmuutosten valmistelua.

E-lainauskorvaus vaatii lainmuutoksen. Eduskunta on jo vuoden 2022 budjettikäsittelyn yhteydessä kiirehtinyt asiaa, ja sen jälkeen rahoituskin on jo sisällytetty kehyksiin. On välttämätöntä eduskunnan tahdon toteuttamiseksi, että e-kirjojen lainauskorvaus toteutuu jo ensi vuoden alusta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millä aikataululla hallitus tuo eduskuntaan esityksen teknologianeutraalista lainauskorvauksesta, josta eduskunta on ilmaissuut tahtotilansa jo vuoden 2022 talousarviosta päätettäessä ja

miksi tähän asiaan varattu yhden miljoonan euron rahoitus e-lainauskorvauksille ei näy valtion vuoden 2023 budjetissa?

Helsingissä 28.9.2022

Pia Viitanen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd